

УДК 336.1(477.64):311:355

JEL classification H56

Наталія ФАТЮХА

к. е. н., доцент, доцент кафедри «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1076-6713>

Софія ЛОТАРЬОВА

студентка групи ФЕУ-110,
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-6816-043X>

ОЦІНКА СТРУКТУРНИХ ЗМІН ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. У даній статті досліджено та проаналізовано теоретичні засади та методологію оцінки структурних зрушень Запорізького регіону. Розрахунок структурних зрушень в економіці Запорізького регіону під час війни є надзвичайно важливим моментом для розвитку та відновлення цього регіону.

Дослідження структурних змін в період повномасштабного вторгнення є досить непростим завданням, що ускладнюється відсутністю даних та інформації за 2021, 2022 роки, яка буде оприлюднена після завершення терміну для подання статистичної та фінансової звітності, встановленого Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни».

Для більш детального розгляду проблематики досліджуваного явища в даній статті досліджено, проаналізовано та порівняно показники промисловості та сільського господарства за 2019-2022 роки, а також ВРП. Використання фактичних даних з достовірних джерел, розрахунки показників та аналіз отриманих результатів надають можливість об'єктивно оцінити масштаби зрушень в регіональній економіці, визначити основні сектори, які постраждали, і спрямовувати зусилля на відновлення саме цих галузей, розробити дієві стратегії відновлення та росту, що стають основою для подальших рішень та програм, спрямованих на поліпшення економічної ситуації в регіоні.

В даній статті проводилися розрахунки динаміки та структури, структурних зрушень, завдяки чому можна дослідити основні проблеми та зміни економіки досліджуваних територій, що дає можливість розробити та впровадити необхідні зміни для їх вирішення.

Ключові слова: економіка, структура, структурні зрушення, війна, динаміка, промисловість.

Natalia FATIUKHA

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
National University "Zaporizhzhia Polytechnic"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1076-6713>

Sofia LOTAROVA

student of the group FEU-110,
National University "Zaporizhzhia Polytechnic"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-6816-043X>

ASSESSMENT OF STRUCTURAL CHANGES IN THE ZAPORIZHZHIA REGION DURING THE WAR

Abstract. *This article examines and analyzes the theoretical foundations and methodology for assessing structural changes in the Zaporizhia region. Calculating structural changes in the economy of the Zaporizhia region during the war is an extremely crucial aspect for its development and recovery.*

Studying structural changes during a period of full-scale invasion is a challenging task, further complicated by the lack of data and information for the years 2021 and 2022, which will be published after the deadline for submitting statistical and financial reports, as established by the Law of Ukraine "On the Protection of the Interests of Reporting Entities and Other Documents during the Period of Martial Law or State of War."

For a more detailed examination of the issue at hand, the article investigates, analyzes, and compares industrial and agricultural indicators from 2019 to 2022, as well as the Gross Regional Product (GRP). The use of factual data from credible sources, calculations of indicators, and the analysis of obtained results allow for an objective assessment of the scale of disruptions in the regional economy. This enables the identification of the main sectors affected and directs efforts

toward the recovery of these industries. It also aids in developing effective strategies for recovery and growth, forming the basis for subsequent decisions and programs aimed at improving the economic situation in the region.

The article includes calculations of dynamics and structure, as well as an analysis of structural shifts, providing insight into the major issues and changes in the economy of the studied territories. This allows for the development and implementation of necessary changes to address these issues.

Keywords: *economy, structure, structural changes, war, dynamics, industry.*

Постановка проблеми. У зв'язку з воєнним конфліктом та його впливом на соціально-економічну ситуацію Запорізького регіону дане дослідження є досить актуальним та значущим. Різноманітні підходи до аналізу цієї ситуації, які використовуються різними науковцями, визначаються відмінностями у визначенні сутності структурних змін в контексті війни. Така різноманітність підходів може ускладнити об'єктивну оцінку впливу війни на структуру Запорізького регіону, що вимагає подальших досліджень та розрахунків. Дана робота може допомогти визначити вплив конфлікту на розвиток регіону, ефективність господарських секторів, зміни в зайнятості та інші ключові аспекти розвитку території, що є важливими для прийняття рішень щодо її відновлення та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема структурних перетворень в економіці привертала увагу численних вчених, які внесли вагомий внесок у її вивчення. Серед зарубіжних науковців, які досліджували це питання, можна відзначити Е. Домара, П. Друкера, В. Льюїса, Д. Кендріка, Дж. Б. Кларка, В. Парето, та інших. Серед вітчизняних дослідників також багато науковців, що внесли свій вклад у вивчення проблем структурних змін і зрушень в економіці та їх впливу на економічний розвиток. Серед них можна назвати Ю. Архангельського, А. Гальчинського, П. Єщенка, А. Чухно. Праці Л. Шинкарука, О. Карінцевої, О. Герасімова, І. Бевз та інших внесли вагомий вклад у вивчення теми структури, її впливу та змін. На сьогодні існує значна кількість наукових праць у цій галузі, але проблема даної теми ще не повністю досліджена та розкрита, адже всі вчені мають свої припущення щодо важливості структурних змін, їх складових та факторів, що на це впливають.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення основних теоретичних засад структури економіки досліджуваного регіону, оцінка та порівняння її основних показників за 2019 - 2022 роки та визначення факторів, що негативно впливають на її рівень.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Структура національної економіки є складним і багатогранним явищем, що уособлює в собі сукупність різних елементів економічної системи, що характеризуються відповідними

взаємозв'язками між ними та взаємозалежністю один від одного та у кінцевому підсумку формують підґрунтя для стійкості системи, стабільного розвитку всієї економіки та сталого розвитку країни в цілому, зазначає Карінцева О.І. Залежно від підходу, за яким розглядається структура національної економіки, її можна аналізувати за формами та стадіями руху сукупного суспільного продукту чи складовими частинами суспільного виробництва, за окремими видами економічної діяльності, за інституційними секторами економіки, за технологічною базою виробництва чи за розміщенням продуктивних сил по території країни тощо [1].

Важливим елементом структури є структурні зрушення. Хоч це поняття є дуже значущим та досліджуваним, але ще досі не існує єдиного визначення та характеристики даного терміну. На думку Кіреєва С.І та Шинкарука Л.В., структурні зрушення в економіці є якісними змінами взаємозв'язків між зіставними елементами макроекономічної системи, обумовлені нерівномірною динамікою співвідношення їхніх кількісних характеристик. Вони виділяють декілька основних типів структурних зрушень в економіці: прогресивні, традиційні та регресивні, кожен з яких характеризується певним співвідношенням маси і якості взаємодіючих структурних зрушень. При цьому економічне зростання за рахунок прогресивних структурних зрушень матиме переважно інтенсивний, а за рахунок регресивних зрушень – екстенсивний характер [2, с. 23].

Повномасштабне вторгнення 2022 року повністю змінило структуру економіки нашої країни, адже велика частина України перебуває в окупації, що заважає повноцінному функціонуванню підприємств, значні людські втрати та руйнування інфраструктури не дають змогу нормально вести господарську діяльність і як наслідок виникають значні структурні зрушення, дослідження яких є необхідним у наш час. Внаслідок вторгнення, Україна була змушена розробляти нові економічні стратегії та пристосовувати їх до нових умов. Перерозподіл ресурсів, диверсифікація галузей та імплементація реформ стали необхідними етапами в управлінні економікою країни з метою адаптації до нової реальності.

Минуло вже більше року з початку повномасштабного російського вторгнення на українську землю. Тоді, у лютому 2022 року, багато хто у світі прогнозував швидку перемогу сильного агресора над Україною, проте наш народ здивував весь світ своїм героїзмом та зламав всі плани окупантів. Разом зі Збройними силами за цей рік кардинальним чином змінилася й вітчизняна економіка, яка, з одного боку, показала високий рівень адаптивності, пружності, а з іншого - зазнала суттєвої трансформації [3].

Ключовими викликами для нинішньої економіки України є падіння виробництва, ріст числа безробітних, послаблення стійкості державних фінансів, загрози валютній стабільності [4].

За оцінками уряду, національна економіка за підсумками самого складного в новітній історії країни року впала приблизно на третину, а у промисловості незворотні втрати вже перевищили 30 відсотків. Деякі сектори економіки постраждали значно більше. Наприклад, гірничо-металургійний комплекс, який втратив в результаті російської окупації та руйнувань два великих металургійних комбінати у Маріуполі та закриття морських портів, через які вивозилась продукція, завершив 2022 рік із падінням у 70 відсотків як у виробництві, так і експорті [3].

Незважаючи на великі втрати й руйнування, нинішній економічний стан країни, за оцінками респондентів, не є краховим. Звичайно, оцінки вересня-жовтня 2022 року виглядають гіршими, порівняно з травнем 2021 (коли країна практично «позбулася» тривог коронавірусного нападу). Поряд з тим, загальний баланс позитивних і негативних оцінювань у вересні 2022 року практично збігається з відповідним балансом вересня 2020 [5, с.4].

Війна суттєво послабила адміністративний і фіскальний контроль бізнесу, і саме завдяки такому послабленню частина підприємств змогла продовжувати діяльність. На наше переконання прискорення відновлення країни може відбуватись через подальше посилення, з одного боку, вільного економічного вибору, з іншого — міжнародної координації й співпраці, насамперед інституційної [5, с.13].

Структурні зміни в контексті Запорізького регіону в умовах війни є суттєвими трансформаціями в різних сферах життя та функціонування даного регіону. Вони включають у себе різноманітні аспекти, такі як економічні, соціокультурні та політичні зміни.

Економічні зміни вказують на вплив війни на економіку Запорізького регіону. Цей вплив включає в себе руйнування інфраструктури, значне зменшення виробництва та показників промисловості, зміни в структурі економічних секторів, що створює потребу в перебудові та відновленні економічних процесів.

Соціокультурні зміни включають в себе зміни в соціальній структурі та культурному житті регіону. Повномасштабне вторгнення вже призвело до демографічних зсувів, змін у структурі зайнятості та впливу на місцеві традиції та цінності, що має далекосяжний вплив на спільність та ідентичність місцевого населення.

Всі ці зміни є ключовими для розуміння впливу війни на Запорізький регіон та для розробки стратегій відновлення та подальшого розвитку цієї території. Їх оцінка дозволяє

налагодити адекватну реакцію на виклики та можливості, які виникають у зв'язку з конфліктом.

Валовий регіональний продукт – є вагомим показником економічного стану як регіону, так і країни в цілому, тому для детальної картини структурних зрушень розглянемо таблицю 1, де можна побачити як змінювався ВРП Запорізького регіону в період 2018-2021 років.

Таблиця 1.

Валовий регіональний продукт Запорізького регіону за 2018-2021 роки

Роки	ВРП (у фактичних цінах), млн грн.	Абсолютне відхилення, млн грн.	Темп росту, %
2018	147043	-	-
2019	155158	8115	105,52
2020	167260	12102	107,80
2021	228906	61646	136,86

Джерело: Авторська розробка

Спостерігаємо, що протягом періоду з 2018 по 2021 рік валовий регіональний продукт Запорізького регіону демонстрував послідовний та значний ріст, збільшившись на 36,86% на кінець досліджуваного періоду. Цю позитивну тенденцію можна пояснити успішною реалізацією ефективних господарських стратегій, збільшенням інвестицій та розвитком інноваційних галузей у регіоні. Все це свідчить про стабільний економічний розвиток Запорізького регіону протягом вказаного періоду. Можна зазначити, що пандемія 2020 року вагомо не вплинула на ВРП даного краю, однак товарна структура зовнішньої торгівлі, що представлена на рис. 1 демонструє дещо іншу картину.

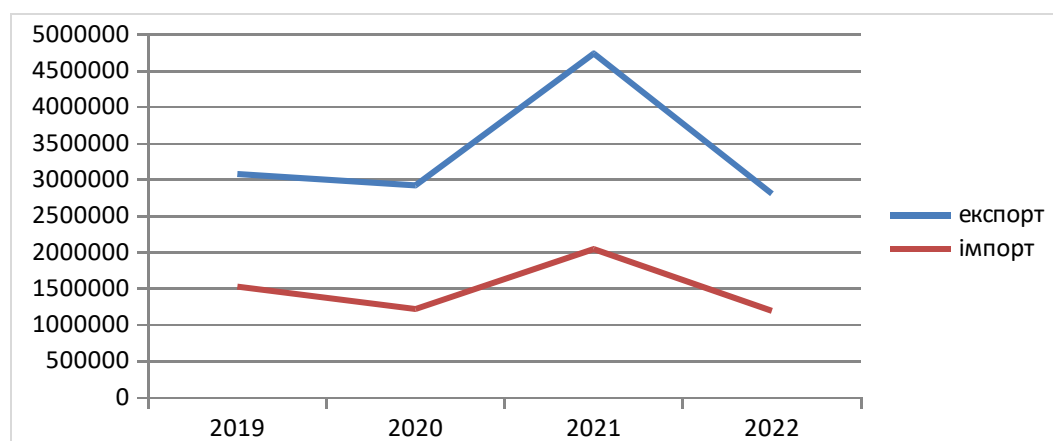

Рис.1. Товарна структура зовнішньої торгівлі Запорізького регіону, тис. дол. США

Джерело: Побудовано за даними [6, с.256]

Аналізуючи рис.1, можна зазначити, що складнощі у виробництві та економіці, викликані військовим конфліктом, суттєво вплинули на зовнішню торгівлю країни. Обсяг

експорту та імпорту в 2022 році значно скоротився порівняно з попереднім роком, що може призвести до складнощів у підтриманні торговельного балансу та бюджетних показників країни.

Динаміка промисловості – це важлива складова для визначення спрямованості економічного розвитку, адже зміни в її структурі можуть вплинути на зайнятість та навички робочої сили. Диверсифікація виробництва зменшує ризики для економіки в умовах коливань на ринку, а залежність від обмеженої кількості секторів може робити економіку вразливою перед змінами на світовому ринку.

За 2019 – 2021 роки основні показники промисловості Запорізького регіону зазнали вагомих змін, що можна спостерігати на рис.2.

Аналізуючи обсяги реалізованої промислової продукції за видами діяльності за 2019 і 2021 рік, можемо бачити значний ріст за всіма показниками. Також важливо відзначити стабільні темпи приросту в 2019-2021 роках, що свідчить про послаблення впливу пандемії COVID-19 на цей сектор. Усі підгалузі промисловості відзначилися позитивною динамікою, а обсяг фінансового показника промисловості в цілому, що у 2021 році становив 301073,9 млн. грн, зріс на 48,6% у порівнянні з 2019.

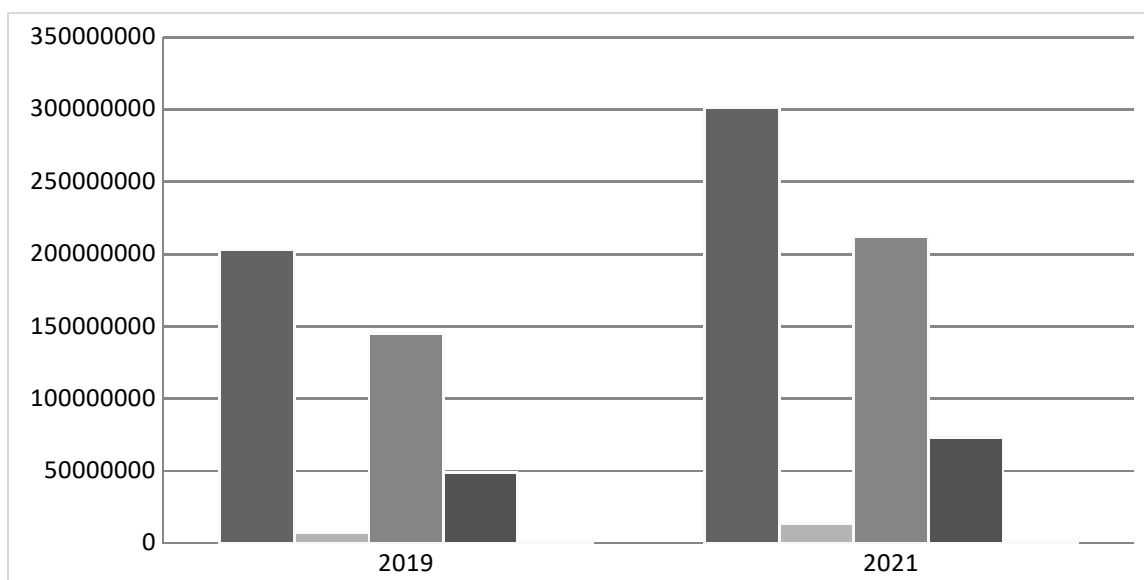

Рис.2. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності у Запорізькому регіоні за 2019-2021 роки , тис. грн.

Джерело: Побудовано за даними [6, с.189-190]

На жаль, відсутність даних за 2022 рік ускладнює оцінку структурних зрушень за цей період, але цілком можемо припустити, що ситуація в регіоні, ймовірно, погіршилася. Це

пояснюється наслідками війни, яка завдала значних збитків інфраструктурі, економіці та суспільству загалом. Руйнування доріг, об'єктів енергетики, підприємств і сільськогосподарської інфраструктури призвело до втрати робочих місць і зменшення виробництва. Крім того, воєнні дії значно вплинули на інвестиції, розвиток інновацій та загальний економічний розвиток, що, швидше за все, в майбутньому спричинить складнощі в розвитку та відновленні економіки регіону.

Необхідно зазначити, що значного удару зазнало й сільське господарство, яке приносило значний вклад в економіку країни в цілому. Запорізький регіон був одним з найбільших постачальників сільськогосподарської продукції в Україні. У результаті військових дій, зокрема окупації територій та бойових дій, багато сільськогосподарських підприємств було зруйновано, що суттєво ускладнило виробництво продукції, яка традиційно складала значну частку експорту та внутрішнього споживання країни, що доводять дані інформаційного ресурсу Geograf.

За цими даними Запорізька область виробляла близько 3,5% валової продукції сільського господарства України, в тому числі і понад 13% загальноукраїнського виробництва соняшника. Площа сільськогосподарських угідь області складала 2246,3 тис. га, або 5,4% сільгоспугідь України [7].

Розглянемо структуру продукції сільського господарства за її видами у господарствах усіх категорій по Запорізькому регіону за 2019 та 2022 роки та проаналізуємо зміни, що демонструє рисунок 3.

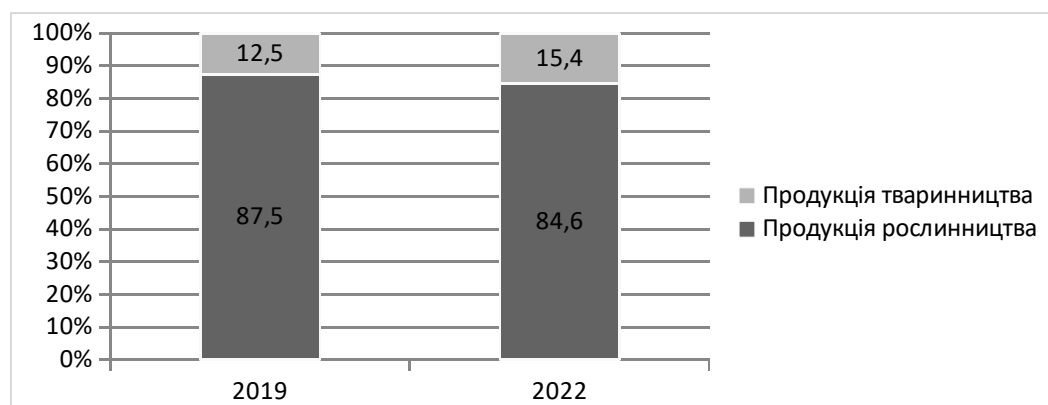

Рис.3. Структура продукції сільського господарства за її видами у господарствах усіх категорій Запорізької області у 2019 та 2022 роках, %

Джерело: Побудовано за даними [6, с.205]

Частка продукції рослинництва у структурі продукції сільського господарства на 2022 рік зменшилась, що може бути наслідком замінованих посівних площ, адже значна частина

полів і досі залишається на окупованих територіях. Детальніше прослідкувати ці негативні зміни можна на рис.4.

Тваринництво зросло в порівнянні з 2019 роком. Але хотілось би зазначити, що це лише показники структури, даних про продаж продукції у гривнях чи кількості збору врожаю у тонах на рис. 3 не представлено, тому більш детально структурні зрушення за даними показниками можемо побачити в подальших розрахунках.

Таблиця 2.

Структура продукції сільського господарства за її видами у господарствах усіх категорій по Запорізькому регіону

Джерело: Авторська розробка

Показники	Структура, %		Показники структурних зрушень		$(d j1 - d$	$(d j1 - d$
	2019 ($d j0$)	2022 ($d j1$)	Абсолютні, п.п. ($d j1 - d_{j0}$)	Відносні, % (d_{j1}/d_{j0})		
Продукція рослинництва	87,5	84,6	-2,9	0,97	8,41	0,096
Продукція тваринництва	12,5	15,4	2,9	1,2	8,41	0,67
Усього	100	100	0	x	16,82	0,77

Розрахуємо коефіцієнти структурних зрушень за формулами [8]:

Абсолютний коефіцієнт структурних зрушень розраховується за формулою:

$$\sigma_a = \sqrt{\frac{\sum (d|j1 - d_{j0})^2}{n}} \quad (1)$$

Для продукції сільського господарства даний коефіцієнт складає:

$$\sigma_a = \sqrt{\frac{16,82}{2}} = 2,9 \text{ в. п.}$$

Відносний коефіцієнт структурних зрушень розраховується за формулою:

$$\sigma_s = \sqrt{\frac{\sum (d|j1 - d_{j0})^2}{d_{j0}}} \quad (2)$$

Для продукції сільського господарства даний коефіцієнт складає:

$$\sigma_s = \sqrt{0,77} = 0,88 \text{ в.п.}$$

В контексті року 2022, де розпочалася війна, важко уникнути структурних змін у виробництві та сільському господарстві.

Абсолютний коефіцієнт структурних зрушень становить 2,9 в.п., тобто структура продукції сільського господарства Запорізької області у 2022 р. відрізняється від структури 2019 р. в середньому на 2,9 в.п. або на 0,82 в.п.

Тобто, можна зробити висновок про зміни у структурному відношенні за досліджуваний період, а саме частка структурних компонентів за видами у продукції сільського господарства області, протягом 2019-2022 роки років має суттєві зміни.

Ці зміни свідчать про необхідність адаптації сільського господарства до складних умов військових подій. Такий структурний зсув виробництва може відобразити складнощі та виклики, які стали відомими протягом 2022 року.

Розрахунок індексу структурних зрушень виробництва культур сільськогосподарських Запорізької області наведено у таблиці 3.

Зазначимо, що дані за показниками овес та гречка не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про офіційну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Таблиця 3.

**Розрахунок індексу структурних зрушень виробництва культур сільськогосподарських
Запорізького регіону**

	Тис.т		у % до підсумку		Відхилення часток $ d_{j1} - d_{j0} $	$(d_{j1} - d_{j0})^2$
	2021 р.	2022 р.	2021 р. d_{j0}	2022 р. d_{j1}		
1	2	3	4	5	6	7
Пшениця озима	2706,5	567,6	45,7	40,15	5,6	31,36
Жито озиме	5,3	1,2	0,09	0,08	0,01	0,0001

Ячмінь озимий	363,2	41,3	6,13	2,92	3,2	10,24
Пшениця яра	10,1	2,3	0,17	0,16	0,01	0,0001
Ячмінь ярий	321,3	117,2	5,43	8,29	2,9	8,41
Овес	2,3	к	0,04	-	-	-
Кукурудза та зерно	278,5	28,5	4,7	2,02	2,7	7,29
Просо	14,2	1,4	0,24	0,1	0,1	0,01
Гречка	0,2	к	0,003	-	-	-
Зерно-бобові	135,7	8,4	2,29	0,59	1,7	2,89
Соняшник	1069,5	228,6	18,06	16,17	1,9	3,61
Інші	1015,2	417,3	17,14	29,52	12,38	153,26
Всього	5922	1413,8	100,0	100	30,5	217,07

Джерело: Розраховано за даними [6, с. 212]

Для оцінки інтенсивності структурних зрушень в цілому по сукупності, яка поділяється на m складових, найчастіше використовують середнє лінійне відхилення часток [8]:

$$I_{сз} = \frac{\sum |d_{j1} - d_{j0}|}{m}. \quad (3)$$

Розрахуємо середнє лінійне відхилення часток для виробництва культур сільськогосподарських:

$$I_{сз} = \frac{30,5}{12} = 2,54_{в.п.}$$

Розрахунок квадратичного коефіцієнту абсолютних структурних зрушень за формулою 2:

$$\sigma_a = \sqrt{\frac{217,07}{12}} = 4,25 \text{ в.п.}$$

Лінійний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень становить 2,54 в.п., тобто структура виробництва культур сільськогосподарських Запорізької області у 2022 р. відрізняється від структури 2021 р. в середньому на 2,54 в.п. або на 4,25 в.п.

Тобто, можна зробити висновок про зміни у структурному відношенні за досліджуваний період, а саме частка структурних компонентів за видами у загальному виробництві культур сільськогосподарських протягом 2021-2022 років має суттєві зміни. За всіма показниками відбулося суттєве скорочення в виробництві. Виробництво всіх категорій сільськогосподарських культур зазнало значних збитків. Урожайні площі зменшилися (див.рис.4), а врожайність культур суттєво скоротилася через руйнування інфраструктури, втрати доступу до ресурсів, втрати робочої сили та зниження загального виробництва, що призвело до серйозної нестабільності на ринках сільськогосподарської продукції.

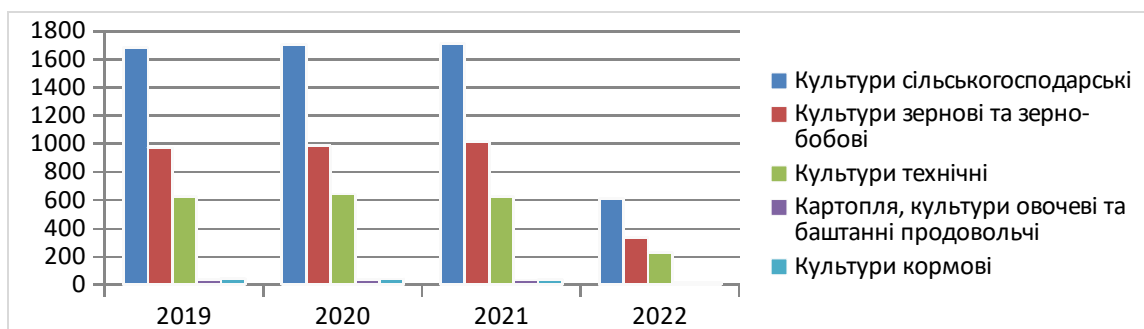

Рис.4 Посівні площі культур сільськогосподарських Запорізької області, тис. га

Джерело: Побудовано за даними [6, с.210]

У 2022 році в Запорізькому регіоні відбулися значні структурні зрушення в галузі рослинництва внаслідок повномасштабного вторгнення. Посівні площі культур сільськогосподарських значно скоротилися порівняно з попередніми роками. Особливо великі втрати відзначаються за всіма категоріями, адже найродючіші ґрунти сформувалися саме в лісостеповій і степовій зонах України, де зараз ведуться військові дії, що значно ускладнює ведення сільського господарства та збір врожаю, що демонструє рис.5. Наразі в окупації перебуває близько 70% території Запорізького регіону.

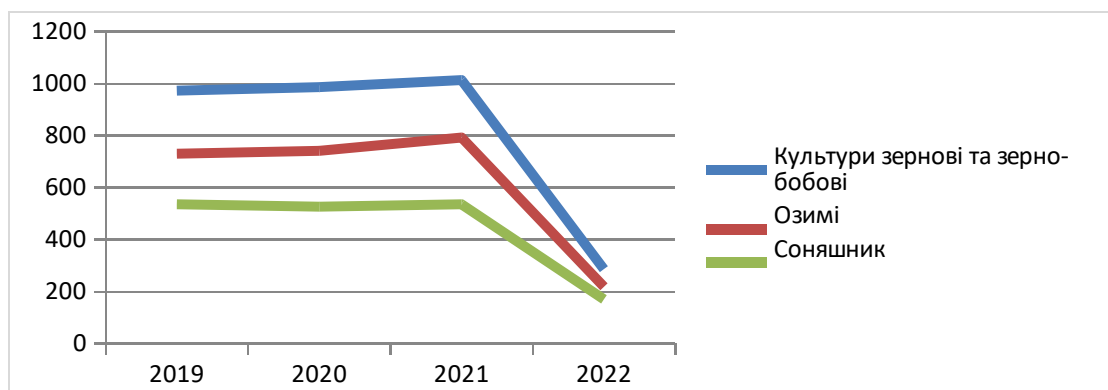

Рис.5. Площа, з якої зібрано врожай культур сільськогосподарських, тис. га

Джерело: Побудовано за даними [6, с.211]

За даними статистичного щорічника Запорізької області за 2022 рік можна виділити, що виробництво культур сільськогосподарських зазнало значних змін протягом воєнних дій. У 2022 році в порівнянні з 2021 виробництво зернових та зернобобових культур зменшилось на 3,07 млн тон; соняшнику – на 0,8 млн тон. За всіма іншими категоріями також спостерігається скорочення виробництва.

Необхідно зазначити, що у 2021 році Україна посідала перше місце в світовому рейтингу країн-виробників соняшникової олії, що підкреслювало її видатний внесок у галузь переробки олійних культур. Проте, внаслідок російської військової агресії, дана галузь у прифронтових регіонах значно постраждала. Важливо відзначити, що Харківська та Запорізька області, де розташовані деякі з найбільших ОЕЗ, зазнали основних втрат у галузі переробки олійних культур. Перед війною, ці області переробляли близько третини всього українського соняшнику. Мелітопольський та Пологівський ОЕЗ й досі залишаються в окупації, а Запорізький олійножировий комбінат (ЗОЖК) зазнав суттєвих обмежень у функціонуванні.

Тваринництво також зазнало значних втрат, а саме: кількість великої рогатої худоби у 2022 році зменшилась на 37,8 тис голів у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року; кількість свиней зменшилась на 83,4 тис голів; птиця – на 1576,4 тис голів.

Загалом, структурні зміни в сільському господарстві у 2022 році вказують на серйозні виклики, з якими стикається країна через військовий конфлікт та окупацію територій. Ці зрушення в сільському господарстві можуть мати довгострокові наслідки для продовольчої безпеки та економічної стійкості України.

Висновки. Таким чином, структурні зміни в економіці є вагомим фактором, оскільки вони визначають спрямованість розвитку та динаміку суспільства і господарства. Вони включають в себе зміни в складі та співвідношенні галузей виробництва, обсягах виробництва

та використанні ресурсів. Зміни у структурі економіки можуть відображати розвиток суспільства, технологічний прогрес, демографічні зрушення, політичні реформи та інші фактори. Вони впливають на робочу силу, ринки, інфраструктуру та конкурентоспроможність країни чи регіону. Тому їх оцінка важлива для розробки політик, спрямованих на покращення стабільності, розвитку та конкурентоспроможності економіки. Розуміння цих змін дозволяє прогнозувати майбутні тенденції, адаптувати господарську діяльність до нових умов та розвивати стратегії, спрямовані на збалансований та стійкий розвиток.

Для України, яка після пандемії Covid-19 ще не повністю пристосувалася до нових змін в економіці, війна стала важким випробуванням, яке вимагає негайного аналізу та рішень. Ситуація вимагає ретельного вивчення впливу війни на різні галузі, а також розробки стратегій для відновлення та розвитку. Зміни в структурі економіки стануть ключовим елементом реформ та розвитку, спрямованим на покращення стійкості та довгострокового успіху країни.

Таким чином, важливо приділити увагу модернізації виробництва, стимулюванню інновацій та розвитку галузей, які можуть стати новими джерелами економічного зростання. Необхідно підтримувати та розвивати сільське господарство, що має потенціал для забезпечення продовольчої безпеки та збалансованого зовнішнього торговельного обороту. Важливо також розглядати можливості для диверсифікації економіки та залучення інвестицій для створення нових робочих місць та збільшення продуктивності.

Україна має потенціал подолати складнощі, які виникають внаслідок війни та геополітичних турбулентностей, шляхом розробки та впровадження ефективних економічних та структурних реформ. Необхідно зосередити увагу на розвитку людського капіталу, створенні сприятливого бізнес-середовища та зміцненні довіри інвесторів. Правильний підхід до розробки та виконання стратегій структурної перебудови може сприяти відновленню та сталому росту України в умовах викликів та невизначеності.

Список літератури

1. Карінцева О.І. Оптимальна структура національної економіки як запорука сталого розвитку держави. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. № 1 (35). С. 62-68. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-1_0-pages-62_68.pdf
2. Шинкарук Л.В., Бевз І.А., Барановська І.В. та ін. Структурні трансформації в економіці України: динаміка, суперечності та вплив на економічний розвиток : наукова доповідь; за ред. чл.-кор. НАН України Л.В. Шинкарук ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». – К., 2015. – 304 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/288.pdf>

3. Шварц Д. Вирватись з мороку: як виживала та змінювалась економіка України за рік війни. *Інформаційне агентство «Уніан»*. 2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/virvatis-z-moroku-yak-vizhivala-ta-zminyuvalas-ekonomika-ukrajini-za-rik-viyni-12157020.html>
4. Данилишин Б. Як забезпечити економічне зростання в умовах війни. *Економічна правда*. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/3/697664/>
5. Центр Разумкова Аналітична доповідь: Стан економіки та перспективи її відновлення у 2023 році. 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/05/18/2023-MATRA-I-KVARTAL-8.pdf>
6. «Запорізька область за 2022 рік» / Статистичний щорічник: за ред. М. Шейко. Головне управління статистики у Запорізькій області, Запоріжжя, 2023. – 365 с.
7. Економічні та соціальні умови Запорізької області. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/733-ekonomichni-ta-sotsialni-umovi-zaporizkoji-oblasti>.
8. Попова Н.О., Коваль А.Ю. Статистична оцінка структурних відмінностей валового регіонального продукту Запорізької області. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2017. № 3 (39). С. 92-96. URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/22_12.pdf

References

1. Karintseva O.I. Optimal Structure of the National Economy as a Guarantee of Sustainable Development of the State. *Economics and Management of the National Economy*. 2018. No. 1 (35). P. 62-68. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-1_0-pages-62_68.pdf
2. Shynkaruk L.V., Bevz I.A., Baranovska I.V., et al. Structural Transformations in the Ukrainian Economy: Dynamics, Contradictions, and Impact on Economic Development. Scientific Report; Edited by Corr. Member of the National Academy of Sciences of Ukraine L.V. Shynkaruk; National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of] Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine. – Kyiv, 2015. – 304 p. URL: <http://ief.org.ua/docs/sr/288.pdf>
3. Schwartz D. Breaking Free from the Abyss: How Ukraine's Economy Survived and Evolved During a Year of War. *UNIAN Information Agency*. 2023. URL:

<https://www.unian.ua/economics/finance/virvatis-z-moroku-yak-vizhivala-ta-zminyuvalas-ekonomika-ukrajini-za-rik-viyni-12157020.html>

4. Danylyshyn B. How to Ensure Economic Growth in Times of War. *Economic Truth*. 2023. URL:

<https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/3/697664/>

5. Razumkov Centre Analytical Report: State of the Economy and Prospects for Recovery in 2023. 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/05/18/2023-MATRA-I-KVARTAL-8.pdf>

6. "Zaporizhia Region in 2022" / Statistical Yearbook: Edited by M. Sheiko. Main Department of Statistics in Zaporizhia Region, Zaporizhia, 2023. – 365 p.

7. Economic and Social Conditions of Zaporizhzhia Region. [Online]. URL:<http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/733-ekonomichni-ta-sotsialni-umovi-zaporizkoji-oblasti>.

8. Popova N.O., Koval A.Yu. Statistical Assessment of Structural Differences in the Gross Regional Product of Zaporizhia Region. *Bulletin of Berdiansk University of Management and Business*. 2017. No. 3 (39). P. 92-96. URL: http://old.bumib.edu.ua/sites/default/files/visnyk/22_12.pdf